

Un enemic del Poble

NOM. 3 : JUNY DE 1917
(III DE LA ERA DEL CRIM)

FULLA DE SUBVERSIÓ ESPIRITUAL

REDACTOR EN CAP:
J. SALVAT PAPASEIT

Manca de joventut

En aquest lloc del mapa anomenat l'Espanya, aquell que son esguard fita a la llum té de portar les mans a ses parpelles, i forçar-les, i obrir-les, i encara no veu res. Qui ve de la claror, no pot mirar endins d'aquest poble paupèrrim, si no es vol tornar cec, si no vol enfangar-se. Més que ciutats que dormen, són ciutats que agonitzen, les ciutats espanyoles. I es posa de relleu cada volta que's parla del problema dels joves i dels vells. Aquí no hi ha problema, aquí no hi ha sinó una ànima envellida i envilida, fins en les joventuts.

Els vells no tenen feina, ni corren cap perill de que llur estantisme se'n vagi de corcoll. Perquè existís problema caldria abans que els joves defensessin quelcom més elevat que ço que els vells defensen, i els joves són tan vells com els primers. Ara de l'Aragó ha sortit un noi que té un xic de memòria i sembla haver llegit sis llibres mal traduïts d'altres idiomes, i la nació sencera n'ha restat admirada. I això parla millor que els atacs i els dicteris: Això vol dir que els altres, tots els joves d'Espanya, no han llegit ni sis llibres mal traduïts.

Fins per damunt de tot, les joventuts polítiques d'esquerra, que són les que podrien renovar el país, no estan capacitades per a aquesta missió. I és que van a remolc dels cabdillismes lluny de ser-ne l'açot. Mentrestant, els obrers segueixen emigrant, i els soldats passen fam i són minats pels polls allà al Marroc, i les vagues es donen sense altra solució que la guardia civil.

Que això és tema polític, que això és tema social? Això és un tema humà. Els joves espanyols són vells sense haver arribat a homes encara. I aquests temes polítics i socials tindrien solució si aquest règim monàrquic i podrit no hagués també podrit als governants. O bé si els governats no s'hi trobessin bé en la podridura. En qualque país d'Europa — posarem l'Anglaterra, per exemple —, el ciutadà més infim s'és posat a nivell del primer magistrat de la nació: a Espanya encara el rei està molt per damunt de tots els ciutadans.

Manca de joventut, poble de vells! On un rei no hi fa nosa i és per damunt de tots...

Donem als Cèsars ço que sigui dels Cèsars. Mes no hi ha bona causa que estigui a llur costat. Doncs fem occir als Cèsars i complirem la llei.

Maurici Maeterlinck

En la religió egípcia Osiris diu: «Aquell qui veient a un altre home en perill de mort li nega ajuda, que sigui castigat com assassí.» Abans de la Era del Crim, Maurici Maeterlinck era un Poeta; durant la Era del Crim, és un apòstol. ¿La Bèlgica? Sí, sí. Sols per la Bèlgica. Les nacionalitats seran reconegudes — i nosaltres no som nacionalistes —, o la brega serà d'una durada eterna.

El Poeta ha nascut per damunt de la pàtria: com cal als bons patriotes perquè llur poble avenci. Els demés «patriotes», aquells que s'arroceguen i aquells que l'arroceguen nomenant-la, sols mereixen menyspreu; perquè en són els paràsits vergonyants. És el destí tristíssim de les pàtries.

Maurici Maeterlinck, acabada la guerra, tornarà ben segur, ja complida la tasca d'insurgent per la Bèlgica, a son repòs serè per la Poesia. I nosaltres també serem els vencedors.

Recordatori

*Feliç qui arreu deixa, profon i en silenci,
petjada amorosa de rastre senzilla:
i flaire del mar la troba incitante
de gestes al vent: somriu i perdona.*

*I creu, en la pau repòs de la lluita,
la clara musica de núvols i arbres:
i en l'alta follia d'estels i d'aromes,
no's sent ubriac: somia i espera.*

*Complau-li abscondit racer senyorivol,
no pas la furienta remor lluidora.
Gaudeix de les vinyes el brou saborós,
i el seny el governa, i estima la terra.*

*No abat-lo l'oratge ni al dol se refia:
tampoc, al solei, abranda la sava;
i a l'ombra dels talls, daurar veu les comes,
—la clara i la fosca—, i els fruits i els camins.*

*Feliç qui en les boires retraba la llum,
i en l'aigua gemada el cor s'emmiralla:
fa via en secret, al ritme del Temps,
modesta, tranquila, humana figura.*

JOSEP M. DE SUCRE

Mots-propis

XV — Estimar sense odiar, odiar sense estimar, ni estimar ni odiar: tres estats impossibles a criatura nada en aquest món.

XVI — Les dones entre sí s'odien més que no els homes entre sí. I, amb tot, no es fan tant mal.

XVII — ... més, què serà que els nois també saben odiar? Aquest és un problema que encara no ha resolt cap psicòleg.

XVIII — Tot es troba a l'alcanç de tothom. Això ha fet d'aquest món un lloc d'amos i pàries.

XIX — De les verges més castes se'n pot dir que no tenen escrúpols en acceptar fer nocces amb un home que ignoren si així s'ha mantingut verge com elles. Se'n pot dir que són còmplices de la prostitució i el flagell de la sífilis.

XX — Els homes-nous, els reformadors i els insurgents, verament la gran lluita no la sostenen contra la societat constituïda i els seus contemporanis: la sostenen contra sí mateixos. Si esdevenen triomfants d'aquesta lluita ells obtenen el triomf damunt de tot.

XXI — En el ventre diví d'una noia donzella, pot ésser fecondada una altra Humanitat; damunt la faç puríssima d'una quartel·la blanca, un revolucionari pot subvertir al món.

XXII — Passen homes armats, al sò d'un aire bèlic, fent flamejar al vent un drap de coloraines. Davant del drap saluden un obrer i un que vesteix de ric. I jo dic del primer:—Heusaquí aquest bon home equivocat... I jo dic del segon:—Heus aquí aquest bandit, que desitja que els homes s'assassinin, o que sent ell mateix vocació d'assassí.

XXIII — Fer l'ofici de rei és, ademés d'indigne, perillós. Els reis no poden riure ni tenen dret a riure. Quan veieu riure a un rei, penseu que és el cabdill d'un poble de embrutits, penseu que tots els súbdits també riuen com bojos... Tot el perill es troba en que algún dia els súbdits poden deixar de riure.

J. SALVAT PAPASEIT

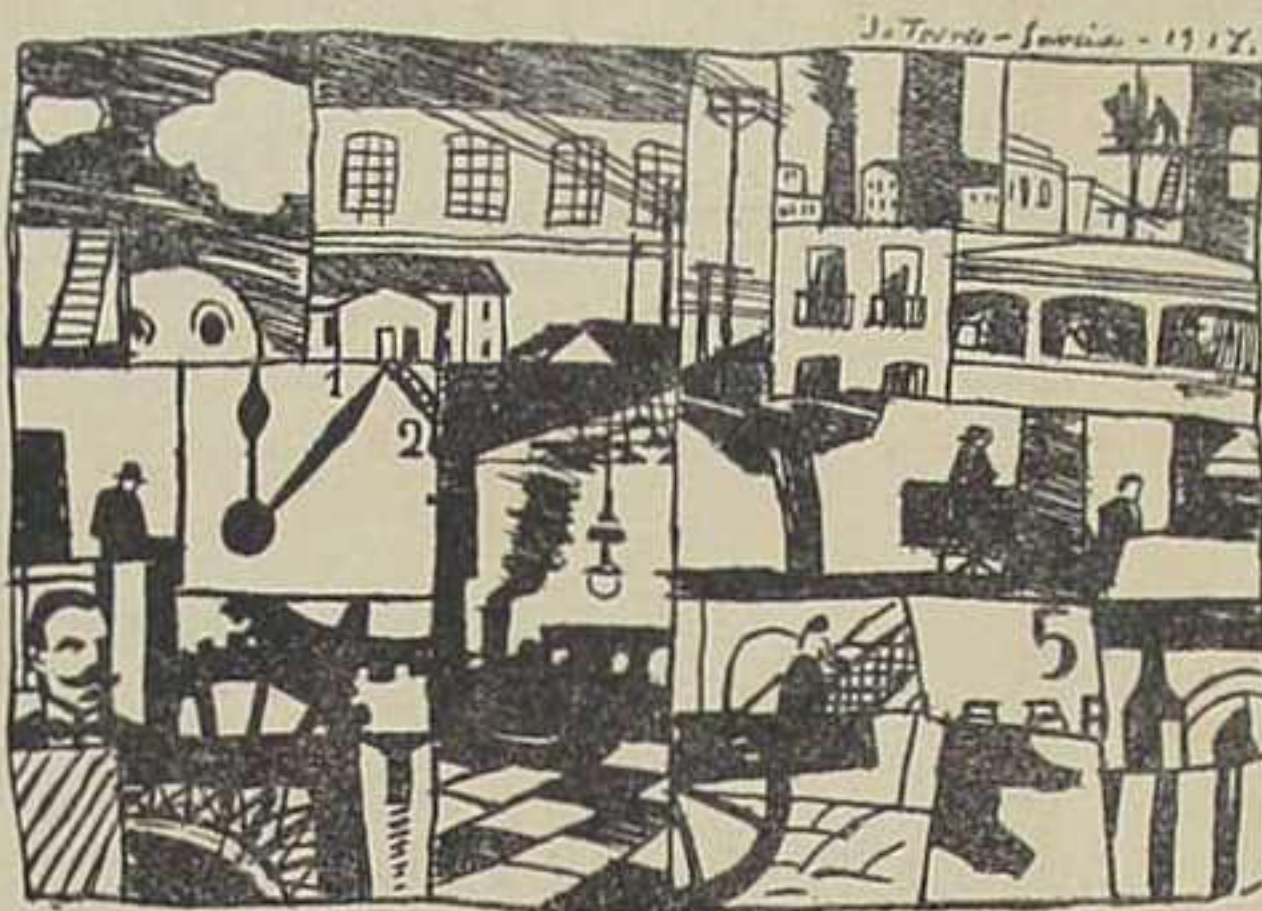
No val sempre parlar com les donzelles. Cal que nostre parlar sigui agre-dir: dir coses agres a aquells que fem nosa, enc que sols fassin nosa al nostre entendre.

D'altra òrbita

¿Què farem d'anar depressa? Tinguem consciència de que descansem. De que estem immòbils, mentres tot sempiternament roda...

¿Per què enraonar? Acàs no hi ha altre medi més precís, més exacte de comunicar-nos? Seure al costat d'un home o altre és cosa ben distinta. Sense dir un mot, dialoguem amb l'un; al costat de l'altre monologuem.

La punta fina de la nostra percepció, tal com en el disc d'un gramofon, ha de seguir la espiral infinita en el més pregon nostre. Sinó, sols direm mots de coses apreses.

El número 5 que fan ara els homes, no és el mateix 5 que feien els homes d'ara fa un segle. Quant un s'adona d'això, ja s'adona de la hora present. I aquesta visió li construeix tot un món.

¿Seré jo el primer, també, que ara haig de parlar d'art irracional? L'art que ve d'aquest cantó, ara incomprendible per molts, ben aviat serà comprensible. Ara encoratgem l'aparent extravagància. Entre els poetes, hi ha alguns vates. ¿Quan ho seràn tots?

J. TORRES-GARCÍA

Abril de 1917

De la interpretación biológica del genio

(Continuación)

Los ejemplos pueden prodigarse indefinidamente, y lo difícil es escoger entre ellos: que sea Ovidio, prometiéndole a su padre no escribir versos jamás... y haciendo la promesa en verso, o Bernardo de Palissy arrojando a la hoguera, de donde van a salir los esperados secretos de la cerámica, todos sus muebles y todo el ajuar de su casa en medio del espanto de los suyos; o Berlioz, pasando del anfiteatro de Anatomía a las salas de concierto en alas de su vocación por la música. Siempre el hombre de genio nos da el espectáculo de un impulso irresistible hacia lo que, en términos generales, llamaremos un ideal. Este ideal puede adoptar infinidad de formas, cuantas son las actividades humanas; el genio puede revelarse como un niño universalmente apto para la mayor parte de esas actividades, o bien su inclinación es unilateral, no conoce más que un objeto y un camino para llegar a él, llámese ciencia o arte de la pintura o música o poesía, etc. Tengo la convicción de que la pintura es el campo de atracción mejor circunscripto de cuantos solicitan la vocación incontrastable de los genios; desde Cimabue hasta Goya, la historia del niño labrador, o en general de padres humildes, que escoge desde muy temprano las paredes de su casa o la tierra de labranza para ejercitar su aptitud, se repite muchas veces; bajo otro aspecto, nada tan instructivo en la Historia de la música como aquel caso que nos refiere Gounod en su biografía.

«Un día—dice Gounod,—habiendo oído cantar en la calle, por algún mendigo, sin duda, una canción en do menor, exclamé: Mamá, ¿por qué canta éste en do que llora?»

DIEGO RUIZ

(Seguirá).

Elegia guerrera

Sóc tan mesquí, que no he capít el barbre gest de l'heroisme: abjecte i laç dins mon abisme, cap fibra pura s'ha estremit.

Ara que el gest es conforia en la bellesa de l'exclat, m'esdevenia el gran combat en l'esperit que's penedia.

El sò m'ha fet compredor de l'home heroic que s'arborava. Ara que, pur i bell, finava, m'enterbolia sa xardor.

I en el silenci inflat dels morts, mon entusiasme percutia buit i ressec com la follia i amb un gemec tràgic d'esforç.

JOAQUIM FOLGUERA

DIBUIX PLANISTA, PER CELS LAGAR

Artistes i comerciants

Fa molt temps que Catalunya està dividida en dos bàndols pitjors que els dels nyeros i cadells, que la van dividir antigament, i són els bàndols formats pels artistes i els comerciants que ho omplen tot i no s'avenen ni s'entenen ni es veu la manera de que es puguin arribar a entendre, perquè els artistes cada dia porten llur art a un món més allunyat del sentiment estètic general i els comerciants cada dia intensifiquen més llur activitat que els aparta de la contemplació de les Belles Arts, que a Catalunya neixen no solament d'una manera espontània, sinó contra l'ambient que les volta, que els és mortal de necessitat, fins al punt de que si viuen és que ressuciten a cada moment per tornar a morir i tornar a viure sempre seguitament.

Artistes d'una banda i comerciants de l'altra, viuen sense dir-se res ni coneixen's i sense fer-se la guerra, perquè si els uns no fan cap servei els altres tampoc es fan cap nosa i cada hu des de casa seva va fent el seu fet i passa la seva.

Si aquests dos bàndols es podessin avenir, cosa que tots desitgem encara que ho veiem molt difícil, Catalunya tindria un gran recurs per la seva producció artística, que arribaria a ésser de les més importants del món, ultra que fer una aliança amb la indústria que aquests comerciants manegen podria dar un to molt original i fondo que faria la sort de la indústria catalana.

FRANCESC PUJOLS

Contingut del nombre 2 de UN ENEMIC DEL POBLE

La Pasqua de l'Esperit Sant, per Xenius.—Apunte, per Angel Samblancat.—Fi de les religions, per Emili Eroles.—Mots propis, per J. Salvat Papaseit.—De la tristesa i la fatalitat, per Josep M. de Sacre.—A Polònia, per J. M. López-Picó.—Ideal de perfecció, per J. Puig Pufol.—Caricatura de Carles Liebknecht, per Passarell.—Dibuix, per Francesc Elias.

A. ARTIS, impressor: Carrer de Girona, 116: Barcelona